

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.		
Félévre	2 „		
Negyedévre	1 „		

»Mult és Jövő.«

Nagytisztelétül aa Szász Gerő urnak, a Protestáns Köz-
löny Felelő Szerkesztőjének és p. t. kiadójának.

A Protestáns Közlöny idei 3-ik számában a 23 oldalon egy „derék tehetség“ pályamunkájának vége felé ezen jellemző szavak állanak!

„De hát lehet-e mindezt komolyan venni?
„Nem. Ez nem komoly dolog.“

A mennyiben ez a nem komoly dolog, aa, az írott cikkekre vonatkozik . . . abban talán igazza lehet.

De mégis nem egészen. A cikk ugyanis megdönt-
hetlen igazságokkal kezdődik, ez lévén a fő cím: „*Kálvinis-
ták Magyarországon.*“

Értjük jól, hogy nem Magyarországon, de Magyar-
országon.

Aztán kezdődik a „derék tehetség“ fizfapáripánlovagló
szövege így: „Volnak a Franziák Milanóban“, (talán jobb
lett volna: Milánón), „a Normanok Britanniában.“ (talán jobb
lett volna így: Britannián?) Aztán ismeretes „Török világ
Magyarországon.“ (No látja . . . ez már hibátlan: látszik
nogy egy regényből merítette.)

„És mi elgondolkoznak,“ mondja ut. aa . . . !

Ezt tesszük mi is kedves aai engedelmevel; és észre
veszünk, hogy a cikkekző kikezdő sorából hiányzik valami, a
mi legszükségesebb a czímrát felvilágosítására, mert ha igazán
alapos akart volna lenni, Milanó és Britannia közé be kellett
volna tennie „*Voltak kálvinisták Genfben.*“ Nem Genfben édes
aa! de értse meg jól: Genfen.

Továbbá a kálvinistákat Genfben így nevezték bizonyo-
nyos Cauvin, vagy Chauvin Jánostól, a ki már csakugyan
francia volt, de olyan szilárd elkölselei voltak, hogy a fran-
cziák országában bizony annak hire futamodott, és ő is a
franciák dicső országából (post varios casus, post tot dis-
crimina rerum) kifutamodott. Futtában bujkált, mint valami
zsidó, mind untalan változtatta nevét; volt de la Hepe Já-
nos, aztán lett de Hepe János, végre lett belőle Calvinus
János és ettől a dicső férfitől eredtek a magyarországi
kálvinisták, a törökök jó barátai, a kik őket az országra be
is hitták. De itten az igazság úgy áll, hogy azok bizony
bejtek volna, ha a kálvinisták mind Genfen maradtak
volna is.

Ebből láthatja nagyérdemű aa! hogy szeretjük az igaz-
ságot még akkor is, ha magoknak nem kedvez.

De minthogy önök ezen isteni férfiu zászlója alatt több
mint valami 300 esztendőn át harezolnak Magyarországon,
és mégis Kálvin János sokszor újra elnevezett és magyar
hazafinak, kitől az igazi és magyar vallás is származik, élete
legfőbb vonásait igazán, úgy amint illik, el nem beszélték,
sőt lehetőleg, nem is tudjuk miért, titokban tartogatták: mi
szegény ultramontánok kénytelenek voltunk eme nagy és
szent férfiu életéből lehullott némely morzsákat a nagy mun-
kára alig érdemes fáradsággal egybeszedezgetni, a kriika
tízén jól megforgatni, és miután a legerősebb tűzpróbát, a
legizzóbb hőséget is (amit a német kovácsok „Hitz“-nek ne-
veznek) ezen morzsák dicsőségesen kiállották, röviden bemu-
tatjuk a felelő szerkesztő aának, azon szép kéréssel, hogy
ha a rokonság nem lenne igazi, vagy a mondás bármi tekin-
tetben téves lenne, atyafiságos jóindulattal, káromkodások
nélkül igazítsa helyre, és semmi esetre se baragudjék; mert
látja, a híres kálvinista Tisza Kálmán, a providentiális nagy
férfiu már rég megmondotta, hogy „a ki haragszik, annak
nincs igazza.“

Chauvin Jean, (igazi magyar nyelven Kopacz János)
Noyonban 1509-ben július 10-én született, s meghalt Genfben
1564 május 27-én. Hol, és hogyan tanult, minő ifjkori er-
kölesei voltak, hogyan lopta meg egyszer az ő szolgálja, és
miért nem merte, és nem is engedte az ellopott tetemes pénzt
szolgájától vissza követelni, hogyan és miért futott Francia-
országból Olaszországba? ezeket nincs miért feszegetnünk.
De az már áll, hogy mikor első ízben Genfben ment predi-
kátornak, a pápistákat 1536 után oly erélyes zsarnoksággal
üldözte, hogy a polgárság ellene fellázadt, és őt meg Farel
nevű jó barátját a városból elkergette. De ő évek mulva
1541-ben ismét visszajött Genfben, és vasakarattal hatal-
ma alá hajtotta a várost, uralkodott az egyetemen, és
üldözött mindenkit, ki másképpen gondolkozni mert, mint
ő; különösen üldözte az *artikuláns*-okat, akik egyes artiku-
lusokban bátrak voltak más véleményben lenni, mint Kálvin;
de engesztelhetetlenül üldözte a szabadelvűeket, a kiket *li-
bertinusoknak* nevezett, miről élettörténete, levelei, és számos
szem — és fültanuk igazi hiteles bizouyságot tesznek mind e
mai napig.

Tanítását, mik báromszor átdolgozott Institutioiban benne
vannak, nem akarom édes aa! részletesen fejtegetni, nem
azért, mintha nem tudná, sem nem azért, mintha azokat tar-
taná, mert hála legyen az egy és szent Uristennek, az ő

tanítása már holt betű lett Genfben is és hazánkban is, úgy hogy midőn 1564-ben Genf városában megünnepelték, úgy ahogy, a kálvinizmus 300 százados ünnepét, vagyis világoosan szólva: Kálvin János halála harmadszázados évfordulóját, a város tanácstermében nagy számú, egész világról egybe gyűlt kálvinista prédikátorok szeme láttára, és füle hallatára, az ünnep elnöki székében ülő jeles kálvinista férfi, rámutatván a fa székre, melyen egykor Kálvin János ült, (s mely az ünnepnapon éppen az elnök széke vala) ellenmondás nélkül kijelenthette az elnöki székéből, hogy Genf városában Kálvin János szelleme már ismeretlen, és az egyetlen fa-karos széken kívül nincs semmi, ami a művelt embereket ráemlékeztetné. Tehát ha a kálvinizmus az ő Rómájában, t. i. Genfben ilyen gyenge lábra jutott, nincs jogunk követelni, még Debreczen városától sem, hogy Kálvin János tanítására vagy ágendájára hederítsen, és nálunk is ilyen forma meghódolás az igazi protestáns tudomány szabadságába és függetlenségébe ütköznék! S az isten szerelméért, hogy is lehetne ma tartani az ő praedestináció nevű rettenetes tanát, melylyel azt hirdette, hogy Isten mindent örök időktől fogva előre úgy elrendelt, hogy ami történik akár jó, akár rossz, az mind Isten akarata, és elrendelése szerint történik, úgy annyira, hogy egyformán Isten akarata és rendelése lenne Dávid házasságtörése, Judás árulása és szent Pál megtérése! Igazán egy ilyen tan mellett nincs az embernek szabad akarata és nem is képzelhető az evangéliumi szabadság, mi ellen a szabad akarat megtagadását a tudomány felismerte, s már régen utálattal elítélte ezen „nem is emberi, de baromi tévedést.“ De ne tekintsük őt a teoriák és újdonsült dogmák tetejéről. Keressük fel őt a nép közötti működésében. Szemben a genfi ifjúsággal, egy katechismust írt, s követelte, hogy azt „Genfnek lakói, és alattvalói mind megtartsák, és arra esküt tegyenek.“ Kezébe kaparítván a polgári hatalmat is a városban eltiltotta a színházi játékokat, megnevezte semmi féle tánc- és egyéb nyilvános mulatságokat; a kórosomákat (Kálvin őt hűséges kórosomárosa helyei kivételével) bezáratta. Oly templomi rendszabályt és erkölcsi bíráskodást rendezett be, hogy még a családi élet is kezébe került. A prédikátorok reudje, mint testület, oly jogokat gyakorolt melyekkel a megdöntött katolikus klerus nem bírt. Ezen prédikátorok (az Isten igéjének szolgálói) meglátogatták az egyes családokat; vizsgálatot tarthattak a családi körben, s hol hiányzott a kellő tisztelet, be volt bizonyítva a „rebellio, a lázadás Isten és a szent reformáció ellen.“ Az esetek felett a „Konsistorium“ Kálvin elnöksége mellett mondott ítéletet. Igazi, rettenetes inquisitio, melyet nem valami fejedelem, de éppen egy vallás szerkesztője, a szent reform nevében vezetett. És minő eredménnyel? Feleljenek a közönségesen ismert következő igazi tények és események: Kastellio Sebestyént, (jeles prédikátor és biblia fordító) hivatalából letétette és számkivetésbe küldötte azért, mert a praedestinatio ellen kétségei voltak. Bolsec Jeromos orvos doctor is így járt és kénytelen volt Genfét odahagyni. Ameaux Genf városi-tanácsos amiatt, mert az új dogmák terén kétségei valának, börtönbe jutott. Gruet Jakabot 1548-ban lefejeztette azért, mert Kálvint kutyának, a Consistoriumát „zsarnoknak“ nevezte; Gentilis V. tudós embert halálra ítélte azért, mert a *Trinitás* kérdésében más véleménye volt, de Gentilis futással megmentette életét. Azonban szerencsétlen sorsa, Kálvin halála után két évvel, ismét Genfbe hozta őt,

hol a kegyes prédikátorok, Bezával, végre bajtották rajta a halálos ítéletet, leültetvén a fejét. Servede Mihály spanyol orvos egy munkát adott ki „de Trinitatis erroribus.“ Ez Kálvinnak elég volt arra, hogy midőn Servede Genfben átutazás közben megállott: Kálvin elfogatta, börtönbe vettette, zsebjáróját maga számára elvette, és végre a máglyán, nyilvánosan elégetette.

Midőn ily cselekedetek miatt a városból általa kiűzött szabadelvűek, a libertinusok, őt írásban zsarnokságról vádolták: Kálvin János tollat ragadott és könyvet írt arról, hogy az eretnekeket halálbüntetéssel kell sújtani: (A könyv ezime ez: Retutatio . . . ubi docetur jure gladii coercionis esse haereticos 1554.) Melancthon, Luther oldala mellől gratulált ezen írás szerencsés sikeréért Kálvinnak, és felei között a kryptokálvinizmus gyanujába mélyen belekeveredett. Kálvin írásban felszólította Angolország Regensét, hogy a katolikusokat irtsa ki karddal. Ugyanő sok embert bezárattatott azért, mert lakodalmak alkalmából táncoltak. Így járt bizonyos Le Fevre nevű francia polgár. Midőn ennek mostoha fia Perrin, ezen brutális büntetés felett elítélő módon, azaz egyszerűen rosszalva nyilatkozott, Kálvin ellene úgy dühbe jött, hogy Perrin szükségének látta fatva menekülni Franciaországba; a mester pedig Perrint Genf piacán „in effigie“ megégette. A ki régi katolikus szokás szerint péntek napokon húst nem evett, az ilyeneket a mester börtönbe vettette. Érdekes eset az is, hogy Kálvin egy szegény emberen (a felesége tudtával és jó pénzért . . . közreműködésével) csodát akart művelni. Nem kevesebbről volt szó, mint hogy ama jó embert halottaiból feltámasztja. Ki volt már jelölve a nap, melyen a beteg embernek *simulacri* kellett a halált. Sűrűn beszél az asszony a halálesetéről, és bizalommal fut Kálvinhoz, hogy siessen az istenért, és szegény meghalt férjét támaszsa fel. Vigasztalja az asszonyt Kálvin, és néhány emberét maga mellé vévén indult *csudát tenni*. De midőn a szobába ért, és végre akarta hajtani a műtétet: az ember csakugyan meg volt halva, és soha sem kelet fel többé. Az asszony magán kívül volt a váratlan eredmény miatt, s még Kálvin el sem távozott a holt tetem mellől, őt nyilvánosan szidni és átkozni kezdte, a rút dolog köztudomású lett, a *pénzes csuda* pedig intő jel gyanánt sikerével együtt emlékezetben maradt.

Egyébiránt Kálvin vasakaratu, szorgalmas, sőt ernyedetlen ember volt. Sovány hosszú és ráncos arca, lefüggő két águ szakáll, zergő lábszárai nem fejezték ki eléggé azt a kélhetetlen rideg szigor, mely keblét dagasztotta. Élte vége felé csaknem két évig terhes beteg volt, s oly nyavalyában halt meg, melyet kiméleiből, és türelemből nem uvezünk meg.

Ime nagy tiszteletű a tudós P. Közlöny felelős szerkesztője és kiadója, legyen szives tudomásul venni a száraz igazságot, hogy ettől a híres isteni férfintól, hét próbás, de száműzetésben élt francia hazafitól eredett a híres magyar igazi orthodox-evangelico-református vallás, melyet a régebbi magyar törvények „helvetica confessio“ — helvét hitvallásnak — neveznek. Ezt kellett volna a „Kálvinisták Magyarországon“ cikknek bevezetésül elébe tenni, hogy Milano és Britannia között ne legyen oly nagy töreség, és apa meg fia között legalább a névközösség igazolása végett, a természetes és tagadhatatlan viszony legyen felfejtve a történeti igazság világánál! Nehogy a felelős szerkesztő ur méltó fájalmában (?)

arra fanyarodjék, hogy e sorokat türelmetlenségnek nevezze. Amit irtunk az száraz, és igaz történelmi igazság, és ha igazság nem volna, méltán félbetűnk önnök Arbuez-Pétereket kegyetlenül morzsoló haragját, ami azonban eme szentnek éppen semmit sem árt, s a kik hallottuk, hogy a zsidók Krisztust az ördögök fejedelmének nevezték: nem is csudálkozunk azon, ha Arbuez szent-Péter a Protestáns Közlöny „érdemes tehetségeinek” nem tetszik. Hiszen neki ma még Kopacz Jankó sem tetszik!

Egyébiránt, szóljon felelő-szerkesztő ur egy komoly szót, és Kalvin itten közölt élményeit és viselt dolgait ezáfolja meg, igen jó neven fogjuk meghallgatni. De aztán vallja be azt is, hogy Arbuez Pétert, csak valami, éppen: a mily tudatlan, oly gonosz protestánsoktól gyártott gyarló regényekből és pamphletekből ismeri, s ily szemétdombokra helyezkedve „sütögettet vele eretnekeket”, miről a tudományos világ s a valódi kritika nem tud semmit. Ha nem iratta volna a „Protestáns Közlöny” idei 3-ik számába a 27. lapon, hogy „ily szent aggodalmaktól verejtékezve sütögette Arbuez az eretnekeket mindaddig, míg megszerezte azt a zavartalan örömet a világnak, hogy szép lelkét visszaadta istennek”: nem találtuk volna Önnök érdemes tehetségét azon a „disztelen, sötét bűdös dombon.” Így csak magának tulajdonítja, ha tetten kaptván ottan marad addig, míg kissé behatóbb tanulmány után annak kábító bűzéből kitisztul. De már induljon ki szerelmes a Helvétzia hótakart tetőiről és jöjjen át a keleti Kárpátok híis árnyai közé! Ezen útjában bizonyára nem fogja önt „sütögetni” Arbuez Péter. Mohammed próféta borotvánál élesebb és Kopacz Jankó hajszálánál finomabb drótból csinált ezüst hidjának egyik vége a Mont-Cenis tetején, a másik a Házsongárton és Feleken lévén megerősítve, ön folytonos aggodalom, szorongás és rettegés között érkezzék meg szerencsésen a kincses városba, hogy láthassa az új „törökököt Magyarországon.”

Ezeket, a derék tehetség cikkének regényes kikezdéséből következtetve elég jól ismeri. Legfőbb jellemvonása a töröknek: az a híres „fatum”, mely szerint ha Allah fegyveres halált rendelt valakinek, hiába való dolog ágyban, párnák között várni a csendes halált, mert oda is fegyveresen fog beköszönni. (Ez a praedestinatio.) Aztán a török második ismertető jele, hogy (ha már a harcokból kikopott) a mig csak teheti: több feleséget tart. Egy feleség török nyelven azt jelenti: szegény gyaur. Az ilyen szegény gyaurokon, jó pénzért, régtől fogva könyörtelen a Kárpátok keleti részén telepedett kálvinizmus és igen komoly alakban presbiteri tanácskozások, párezialis zsinatok, konzistorialis ülések segédelmével akárkit elválaszt a feleségétől s újat, frisset ad neki egy félárkus papiroson. Élő példa erre sok falu és város van, de csak egyet említettük a kincses város mellől, (melyben a malaczkok is híresek). Itt a szent zsinat házasságbontó mechanizmusa az újabb időben oly elemi gőzerővel működött, hogy csaknem minden tizedik házasság ember eldobhatta régi feleségét és kaphatott frisset, a vén Vasti helyett ifjú Esztert. És még minő okokból?! Hígyje meg kedves az! magok az új polgári házasság törvény javallatának ok nélkül örvendenek, és Tisza Kálmán talán helytelenül fogta hámba a rozzant szekér hurcolása végett a keleti Kárpátokat: mert a nemes és szent ev. ref. ekklezsia veszíteni fog. Azután — meglátja kegyelmed — nem fog például még a „konyhai

légy” is szerepelni mint házasságbontó akadály, amint az a szent zsinat előtt történt. A species facti ez: Egy, Guba nevezetű takarékos jó kálvinista ember az alperes. Takarékos-ságát jellemzi az a köztudomású dolog, hogy negyven forintot kiadott havonkénti öt forint kamat fizetés mellett felebarátjának, s azonfelül még azt is kikötötte, hogy egy tésén borjut bárom évig a felebarátja saját költségén neki neveljen fel. Guba felesége is takarékos, de nem „elég takarékos”. Azért a férj mindent lakat alatt tart, azonban a lisztes dézsát nem volt könnyű lakat alá tenni. Guba azonban iurfangos ember; naponként, midőn elment hazul, egy legyet tett a lisztes dézsába, s midőn bajajött mindjárt tudta, hűségese a feleség vagy nem? Bizony a légy többször kifutott a fedő alól, s ekkor megkezdődött a zenébona. Türt . . . türt a szegény asszony egy darabig. De midőn rájött, hogy a férje, az ő hűségének *kipróbálása végett egy legyet állított fel örül*, ezen annyira megsértődött és felháborodott, hogy Guba ellen megkezdte a válópert, és megis nyerte. Ilyen „légyből” eredett házasságbontó akadály ritkítja majd a párját a törökök között is, és legfeljebb a poros akták régi penészében lesz található.

Ezekben megfelelően a felvett pályázati cikk első két sorára, mely szerint *voltak francziák Milanón, normannok Britannián, és törökök Magyarországon*, a „jeles tehetség” többi világ fájdalommal röviden végezhetünk.

A katolikus nagygyűlés alapelvei olyan természetiek, hogy azokat az összes keresztény felekezetek is elfogadják, és mi teljesen idegenek vagyunk attól, hogy a protestáns papi kart gyanúsítsuk eme keresztény elvek megtagadásáról. Nem tudjuk, és nem is akarjuk binni, hogy a magyar kálvinizmus, teljesen politikai „szabadelvtű” párttá törpült volna; nem hihetjük ezt még Tisza Kálmán kedvéért sem; sőt azt hisszük, jogunk és kötelességünk is felteenni eme tesztületről, hogy ugy mint Kálvin János egykor gyűlöle a libertinusokat, kik mindenben a napjainkban grasszáló liberálisusra emlékeztetnek, ugy a mi kálvinista papjaink is lelkekből gyűlölik a hamis és bazug liberálismust, azon szabadelvtűségeket, melynek még nyelvtani értelme sincs, a politikai téren gonosz törekvések ügyetlen takarójául szolgál, vallási téren pedig az istentelenség végeztelje felé néz. Kötelező polgári házasság, állami anyakönyvvezetés, általános vallás szabadság mind oly fogalmak, melyek Magyarország ép eszű, józan lakosságának gyűlöletsek még akkor is, ha ezeknek keresztülhajtása nem kerülne iszonyu áldozatokba, új terhekbe és veszélyekbe. A legutolsó unitárius pap vagy oláh pópá is, ha nem tudományos képzettsége, de legalább természetesen esze folytán kárhóztatni fogja eme törekvéseket, a zsidó receptióval együtt, mely bizonyára sem az igazi keresztényeknek, sem az igazi zsidóknak nem kell.

Ha mégis találkoznak némelyek, vagy talán sokan is, kik bevették a liberalizmus bolondító maszlagát, s bizonyos politikai irányzatnak a gyűlésekben és a sajtóban tologatják szekerét, és sokan kenyerüket is félthetik, ha eme bazug áradattal uszni nem akarnak, ezen szomorú jelenség semmi esetre sem lehet ok arra, hogy a Protestáns Közlöny gúnyt üzzön (amint fájdalom! megtette), a katolikus nagygyűlésből, melyet nemes mérséklet jellemezett, és a jogosult önvédelem korlátai között tartott, s melynek kitűzött célja olyan, hogy annak kivívása az egész hazának és abban minden törvényes felekezetnek is hasznos és üdvös lesz.

Az a szellem azonban, mely a „Kálvinisták Magyarországon“ — cikkben megszólal, merőben értetlen tudatlanságban szenved, rettenetes hályogos szemmel néz mindent, nem látván tovább az orránál, s a könyökét lökésre, lábát rúgásra használván, a nagy eszmék barézában méltán irodalmi fajankóvá súlyesztvi magát, kinek akár komoly, akár „nem komoly“ förmedvényeitől a felelő-szerkesztő aa megkimélhetne volna kissé jobb izlés mellett olvasó közönségét.

Hogy ezt nem tette, sőt az írónak még „derék tehetség“ ezimet is osztogat, és prémiumot ígér: ez a szerkesztő aa jellemének bizonyítványa, de elbiheti, hogy nem sokat ér vele.

Nagy tévedésben van az író, ha elbiheti magával, hogy a kálvinizmus már minden tért elfoglalt, sőt merem mondani: még abban is derekasan téved, hogy a nagy költők: Jókai, Petőfi, Arany, mind kálvinisták! Ez merő tudatlan tévedés. Nem azt kell nézni, melyik pap adta ki ezen költők keresztlevelét? de igen is azt, minő szellem vezette eme költőket, és milyen azon nép, mely eme szellemet magáénak ismerte, és a költő lelkesedését megértette? A kálvinizmus mint rendszer teljesen képtelen arra hogy az embert költői lelkesedésre ragadjon. Kérdezze meg felelő szerkesztő aa! Jókai Mórt, hogy ő mint költő igazi orthodox kálvinistának vallja-e magát? Mi meg vagyunk győződve, hogy önnek ezen bamba kérdését kineveti, és magától ezer mérföldre utasítja. Petőfi, midőn verseiben érezteti, hogy kálvinista, izléstelen fütta poétává törpül a szokértők egyező véleménye szerint. Arról pedig, ha a sárospataki s más kollegiumok „haza fentartó“ deákságának éppen az ilyen izléstelenségek tetszenek, az igazi aesthetikus nem tehet. Ugyan kérem felelő szerkesztő aa! miféle szépség van abban, midőn Petőfi saját kálvinista tanítóiról így ír: (inter alia)

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron
Mégis secundába ponált
Sok számár professorom!

Minő fokozatu költői szépség van ebben, ha az a szó: „számár“, igaz találna lenni: és minő akkor, ha a számárság nem lenne igaz?

Milyen a szépség, ha ezt egy tanuló, ha egy költő, ha egy kritikus szempontjából fejtegetné a felelő szerkesztő aa! Avagy csak komikum van abban a titulusban . . .?! Akkor is gratulálhat aa. az ilyen komikusknak.

Arany János is általános emberi műveltséggel bír, s egyetlen darabját sem ismerjük, melyben a kereszténység fenségés tanait megtámadta volna, de olyant sem, melyben a kálvinizmust dicsőitné. Minő jögon lenne tehát ő mint költő kálvinista? De oly absurdumok sinesenek benne, mint Jókai „Arany emberében“, kinek miután van felesége egy, a másik titkos feleségéhez is eljáromat suttymban a Senki szigetére. De ebben Jókai meglehet éppen a kálvinizmussal mentegethetné magát, mely bizonyos ravasz fordulatokkal a polygamia successivát nem teszi a költő előtt lehetetlenné, bár az a keresztény ember előtt utálatos, és Jókai sem mondja egy szóval is, hogy ajánlatos. Egyéb iránt jól vigyázzon felelő szerkesztő aa! nehogy igen mélyen bele mászzon a Jókai-kultusba. Émlékezzék vissza, hogy a mult században is voltak regényt okádó hegyek, mint például Kotzebue, kinek vízözönhöz hasonló sokaságu regényeiről ma már senki sem tud semmit!

Tudomásul vesszük, hogy felelő szerkesztő aa a római¹ szent egyház bibornokaival, kik a magyar egyház és nemzet diszei, csúfolkodni mer a saját törpe röptü izlése szerént, és a magyar püspöki kar közös körlevelét „közönséges“ levélnek nevezi. A közönséges ugyanis egyenlő a katolikkussal és Bod Péter magyaririgeni ev reform. lelkész minden módon azon volt, hogy hivei a „reformato — katolikus“ nevet használják. Szegény Bod, mekkora tévedésben volt!

Hogyha a katholicizmus képes volt a reformatus gyermekekből „Pázmányokat“ a „reformaceiö legrettentetlenebb ellenfeleit“ feinevelni: hát kísértse meg a kálvinizmus is ezen eddig rettenetesen elhanyagolt nevelési tért, és például az elkeresztelt gyermekekből, kiknek száma tetemes, (de kik miatt katolikus pap soha nem vonta szolgabíró elébe az „isteni ige praev.rikáló szolgáját“) neveljen hasonló jelességű embereket, ha tud. Aztán ha Pázmány Péter az ő „Hodaegus“-ában oly szétmorzsoló kritikát gyakorolt a magyar protestantizmus felett: miért nem ezáfolták meg őt a tudós reformatusok két század hosszú idején át legalább egyszer?!

Próbálják meg esillogtatni azt a híres evangéliumi tudományt, és kilépvén a semmi tevés kényelmes köréből, vénasszonyi jajgatás és sopánkodás helyett ezáfolják meg, ha nem is minden iratát, legalább azt a „Hodaegust“; jobb is lenne egyszer egy alapos ezáfolat, mint a háromszáz éven át gyakorolt sár-dobálás a katholicizmus ellen, melynek mind-e mai napig egyéb eredménye nem volt, mint annak a sok pizkos kéznek besárosodása. Most is kínálkozik a jeles alkalom, mert Budapesten újra megjelenik Pázmány Péter biborosnak minden munkája. Ragadjon meg tehát Gerő aa az alkalmat, és ezeket, valamint Schlauch váradi biboros püspök legujabb felterjesztését is a polgári házasság ellen, eredményesen ezáfolja meg: de ha erre sem maga, sem derék tehetségei képesek nem lennének, ne merjék a kitiünő tudós nagyságokat, a kereszténység biboros fejedelmeit sárral dobálni, mert már a kisgyermek is tudja, milyen aljas, és nemtelen ez a munka!

„Turpe est, arguendo viros illustres, nomini suo faman „quaerere.“

Rüt dolog kitiünő férfiakra sárt dobni, és az ily sárgyúrában elhiresedni.

Rüt és aljas rágalom az is, mintha a középkori katholicizmus „vasfogó“-val szokta volna az emberek nyelvét kirántani. Az egyháznak ősi, soha meg nem tagadott principiuma volt és az ma is: „Ecclesia non sinit Sanguinem.“

Aztán az a „vasfogó“ vagy mint a minap a Protestáns Közlöny ékesen írta „kovács harapófogó“ régóta monopolizált kálvinista üdvmechanizmus, mert magok a kálvinisták dicskedtek — ők tudják minő alapon — avál, hogy Pater Sámbar Mátyás jezsuitának fogait valami vitatkozás alkalmával egy „kovács harapó fogóval“ kibuzatták.

Ezek után kellő tisztelettel kérem, fontolja meg felelő szerkesztő aa: van-e joga arra, hogy régi parokáját másnak fejére huzza (Kazinczy Ferencz után legyen mondva) Kopacz Jankó bármely tanítványa?!

Befejezésül azt tanácsolom felelő szerkesztő aa! hogy azoknak a pályázó „derék tehetségeknek adja tudokra, hogy:

1. Midőn a katholicizmusról írnak, (a mint erről írniok szabad) legyenek szivesek igazi eredeti forrásokat, a katholicus tudomány és élet világra szóló mezejéről felhasz-

nálni, és igazságra törekedni! Mert ha felállítanak egy ábrándos esodát, es arra ráaggatják saját rongyos rágalmaikat és egy szóval a protestantizmus három száz éves ribancz hazudozásait, melyek csak a tudatlanok ijesztésére alkalmasok, — és nagy garral, még nyomtatásban is hirdetik, hogy imé, ilyen az „ultramontanizmus“, a „papizmus“ a „katholicismus“: el lehetnek készülve, hogy minden értelmes ember kineveti a hazug ördögöt; s a kritikus azt fogja meglátni, amit Leo protestáns történetíró is meglátott az ilyen torzonborz képek háta megett, t. i. azt a *szentelen gazembert*, a ki ilyen csunyán hazudik, és miután maga bolond, a világot akarja nyomtatott szóval is bolondítani.

2. Jó lesz ha azok a „derék tehetségek“ Horatius tanácsát jól megfontolják:

„Sumite materiam vestris, qui scribitis aequam

„Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,

„Quid valeant humeri . . . !

3. Fontolják meg azt a régi emberi gyarlóságot:

„Habet hoc ingenium hominum, ut cum *ad solidiora*

„*non suffecerit, in futilibus atteratur.* . . . !

Isten vele, felelő szerkesztő aa !!

Már most a premiumokat kiadhatja !!

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plébániáinak rövid története.

Irja: **Kovács Gyárfás.**

(Folyt.)

12. *Irodalmi élet.* Az irodalmi élet tevékenységével itt Vajda Hilár Ignác, Apostol Alajos, Szuchi Béla és mostani plébános Dr. Lukács Antal részéről találkozunk. — Apostolról már tettem említést a verespataki plébánia történetnél; azért itt csak a többi háromról emlékszem meg.

Vajda Hilár Ignác 1789-ben Esztergomban született. Szent Ferencz rendjébe lépve, újoncz idejét Szt.-Lászlón töltötte. Felszenteltetve 1813 évben, 1819-ig tanár volt. azután tábori pap és később Vicarius Generalis Erdélyben. 1845-ben világi pappá levén, kfehérvári tisz. kanonokká és abrudbányai plébánossá lön. Meghalt 83 éves korában 1872-ben. — Önálló műve: „Egyházi beszéd, Bécsben szt. András hava 16-ik napján 1823 évben, zászlószenteléskor.“ Bécs. 1824. 8 rét. („Esztergom-vármegyei írók“ Zelliger Alajostól 235 l.)

Szuchi Béla. Boiczán született 1838 ápril 21-én. Gymn. tanulmányait a gyfheérvári gymnaziumban végezte. A papnövendékek közé felvétetve, mint első éves bölesész Rómába küldetett, hol a Collegium-Germano-Hungaricumban bölesészeti és hittudományi tanulmányait befejezve, mint kettő tanuló a bölesészet és theologia római tudorságát szerezte meg. 1881 október 30-án szenteltetett pappá. Első alkalmaztatását a kfehérvári papneveldében nyerte, hol a dogmatika professora volt. Innen 1888 junius havában Abrudbányára jött plébánosnak s itt működött 1892 év végéig, midőn a tábori lelkészség tényleges állományába átvétetve, mint tá-

bori káplánnak Budapesten nyitott tér előtte. Az Éltés Károly dr. és Biró Béla által alapított erdélymegyei róm. kath. irodalmi társulat heti közlönyének — a „Közművelődés“-nek theologiai tanársága alatt társszerkesztője volt. Abrudbányán pedig az „Abrudbánya és Vidékét“ szerkesztette egy ideig. Cikkeiben, melyek a lapokban közreboesátott, eleven s olykor ékes irályt mutatott be olvasóinak. Némelykor oly tömörön irt, hogy mit más szörnyű mederben tudott volna előtárni, ő csak dihéjban adta és hatott; máskor pedig gazdag nyelvkészletéhez folyamodva, ékes nyelvezetével a különben érdektelen tárgyat is tetszetőssé tudta tenni. Valóságos lapírói talentum, mit „Abrudbánya és Vidéke“ szerkesztésénél tapasztaltam kiválóan. Aztán csipő is tudott lenni, mint a bors, majd éles kifejezéseiben sujtó, melyek ahová találtak, vágta, mint a kétélű kard. Ha egyéniségében írói szenvedély párosulna: egyházi hírlapirodalmunk legerősebb bajnokává küzdhetné fel magát. De ki tudja, hogy a Magyar Allam valamelyik xy-ja alatt nem ő lapparg-e? Üdvözöllek a távolban! Írói munkássága — mint jelzém apróbb közleményekben az említett lapok basábjaiban nyilvánult.

Lukács Antal. Született Csikkarczfalván 1860 febr. 14-én. Eleni iskoláit Csik-Somlyón, a gymn. tanulmányokat Kolozsvárt és a kfehérvári püsp. lyceumban végezte. Theológiát a Pázmáneumban tanult. Felszenteltetett 1883. július hó 16-án s előbb kolozsvári hitelemző, majd káplán lett (1884—1887.) E közben az egyházjog tanulmányozásával is foglalatoskodott s 1885 ben kanonjogi tudorságot nyert. 1887—1893 junius haváig mint marosujvári önálló káplán működött, honnan nevezett időtől Abrudbányán plébánoskedik. — Több egyházi lapban közreboesátott apróbb értekezéseim kívül a házasságjog irodalma terén két nagyszabású munkával tette nevét híressé. Egyik „Házassági akadályok“, a másik pedig „Házassági felmentvények“. Előbbi 1889, utóbbi 1892 évben lett közforgalmu. A lekipásztori élet terén alapos utbaigazító munkák ezek. Az elmélet és gyakorlat összekötve bennük. Tanár mint segédkönyvet, lekipásztor mint példakkal és fogalmazvány mintákkal ellátott ezen műveket egyforma sikerrel használhatják. Az egyházi közélet terén ily praktikus művel még csak a Beke Antal elméleti és gyakorlati egyházi irálytanát és Tokodyét ismerem. Jeles házasságjogi munkák a Lukácséi, azért óhajtható, hogy műveinek munkálat alatt levő harmadik kötete „A házassági perrendtartás“ is mihamarább napvilágot lásson. Még fiatal erőttől nagy munkásság és kutató szorgalomra valló munkák ezek. —

13. *A plébánia jötevői.* Ezekről illető helyen a plébánia történetében már volt szó; azért itt csak kivonatos ismertetését adom különösen azoknak, kik áldásos működésükkel a parochia élete és vagyoni állapota s felvirágoztatásában mintegy korszalkotók voltak.

Elsők a *Jezsuiták*, kik 1717-bev a reformáció után először kezdik a katolikus hitélet zászlóját lobogtatni.

Mária Terézia királynő 1775-ben visszarendeli az unitáriusoktól a régi templomot.

Ferencz császár 1827-ben elvállalja a pátronusságot és nagy költséggel renováltatja a templomot.

Kovács József (1819—1849) plébános nemcsak vezetője volt az előbbi renoválási munkálatoknak, hanem a templom körüli térség beépítésével megvetője a templom vagyonának

és befejezője az 1796-ik évben folyamatba vett papilak építkezési munkálatainak is. stb. —

Vinkler Márton pesti akadémiai tanár a templomot látja el alapítványnyal, valamint Bende Katalin is. — Hasonlóan ezek, valamint Vinkler Ignác, Folinus Apolonia, Székely Alajos és Csernyánszky Ferencz a misealapot vetik meg.

Vinkler Ignác kanonok a szegények alapját teremti meg.

Follinus Antal plebános a katolikusoknak a reformatusok és unitáriusokkal való egyenjogúságát víjva ki a városi tanácsban és vámjog élvezetében.

Vajda Hilár Ignác a forradalom után rendbe szedi a plebánia zilált ügyeit es renováltatja a papi lakot.

Korneli Dénes plebános alatt a forradalmi idők által romba szujtott templomnak a magas kincstár és a hivek jótékonyága mellett legkimagaslóbb jótévője a templomnak Fogarasy Mihály erdélyi püspök.

Szuchi Béla plebános alatt és általa szervezett Oltár-egylet a templom feldíszítésében remekelt.

Boér Béla pénzbeli áldozatain kívül nemcsak a templomot cementrozottatja stb, hanem még egy mellékolárt is állíttat.

Képes Ferencz szintén egy mellékolárt emeltet, míg Glückszel Mária különböző templomi tárgyakra hozott áldozataival tette nevét emlékezetessé és mások, kiket az 1 pont alatt elé számláltam. — E jótételek emlékét és jótéteményeiket tartsa fenn és övezze mindig a lelkészek és hivek kegyeletes hála és neccak a plebánia évkönyveiben, hanem az örökélet könyvében is legyenek mindörökké teljegyezve!

(Folyt. köv.)

Utazás Rómába és vissza tizenkét nap alatt.

(Folytatás.)

Nagyon meglepett sz. Praxedes római szűz temploma is; az első keresztényeknek egyik áldott jótévője volt sz. Praxedes, minden vagyonát Isten dicsőségére adta át és magát is. Nagy kegyelet tárgya azon kút, hová sz. Praxedes a vértanuk verét gyűjtötte össze, továbbá boromei sz. Károly széke és azon asztal fedél, melyen szegényeit szokta vendégszolgálni. Itt mutogatják azon jáspis oszlopot, melyhez kötve Krisztus Urunkat megostorozták.

Ezen egyházhoz közel van a „Chiesa di s. Martino ai monti.“ Nevezetes templom; három egymás felé épített templom ez, milyen Rómában sok van. Sok művészeti kincs van itt összehalmozva, alig telik el a szem a három hajó közt elvonuló 24 corinthusi márvány oszlop nézésével.

Szent Márton templomától dél felé a „s. Petro in vinculis“ utcában van vasas sz. Péter basilikája, a keresztény kegyeletnek és művészetnek egyik legnevezetesebb hajléka. Itt őrzik sz. Péter bilincseit, melynek facsimiléjét a zárandok a sekrestyében jutányos díj mellett bronz vagy ezüstben megveheti, oda vannak érintve az eredeti lánczhoz, óra lánczul használhatók. Ezen templom is mindennel van felékesítve, mit hosszú századokon ész, erő és keresztény lelkesedés létrehozhatott. A szobrok között leghíresebb az ujkori szobrászat utólrhetlen csodája, Michel Angelo „Mozese“, azon

állapotban, midőn a bálványimádó zsidók fölött egészen megborzadt. Sokan ezt tartják Michel Angelo legremekőbb művének, azonban a kritikuskok véleménye eltérő.

A via Appia mutatja mennyire túltettek az útépitésben a rómaiak minden más nemzeten, a via Appia ezred évek viszontagságaival képes volt dacolni; a via Latina és via Appia elágazásánál diszeleg a „chiesa di s. Cesareo in Palatio“, „szent Cesarius temploma a palotában“, mely utóbb jelzőjét Caracalla nagyszerű épületeinek közel szomszédságától nyerte. A legdrágább márványfajoktól van építve. A via Appián tovább baladva találjuk a Scipio családnak virágholtját, mely család Carthagót megbuktatván Rómát a világ urává tette. Ezen sirbolt közelében a falakon kívül szoktak a rómaiak temetkezni. Minek nyomát mutatják a Columbariák, falba illesztett galambház alakú üregek, hová a bamvak tétettek.

A via Appián van Drusus diadal ive, melyet a római tanács Drususnak a germánok feletti győzelmei emlékéül 9-ben Kr. e. emeltetett. Travertin kövekből volt építve és márvány lapokkal borítva.

A via Appián létezik azon kedves emlékezetes kis templom is melynek czime: „Domine quo vadis?“ A legenda szerint sz. Péter a vértanui halál elől menekülni akarván, itt találkozott az üdvözítővel, ki keresztjével Rómába sietett s sz. Péter megilletődve kérde: „Domine quo vadis?“ „Uram hová sietsz?“ „Veni iterum crucifigi“, „Jövök, hogy újra keresztvra feszítsenek“ felelt az ur. Sz. Péter megszegyenülve tért vissza börtönébe s másnap vértanui halált szenvedett. Ennek emlékére van a kis templom. Az üdvözítő lábnymai a találkozás helyén egy kőbe bemélyedtek, itt csak utánzata van meg, eredetije sz. Sebestyén templomában őriztetik, hól szintén voltunk.

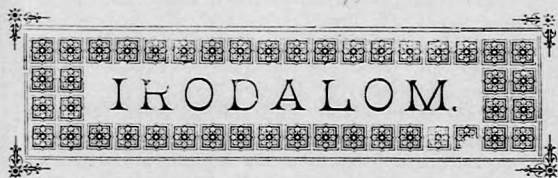
Innét, tudniillik a „Domine quo vadis“ templomból csak hamar sz. Callixtus katakombáinak kapujához érünk, melyen bemelve a legnagyobb kegyelettel és bálumattal telik el a keresztény érzésű zárandok ezen földalatti anyaváros felett. Az örök város régi romjaival és keresztény műemlékeivel az egész földkerekségén legnagyobb nevezetességű s bálumattal, de ezen bálumat növekedik, ha a látogató leszáll a katakombákba. Az első keresztények mindjárt megtérésük után a pogányok között szokásban volt hulla elégetés helyett a rendes eltemetést vették gyakorlatba, ez felelt meg a keresztény felfogásnak, kik Krisztussal eltemetettek, Krisztusban feltámadást remélték. Többnyire sziklából vájt üregbe vagy földalatti helyre temetkeztek. A katakombák az egyház történet és az egyház tanítására vonatkozólag a legnagyobb értékű, mert azok szemmel láthatólag bizonyítják, hogy a kath. egyház azt hiszi és tanítja, mit az apostolok hittek és tanítottak. Ötven kisebb és nagyobb katakombába létezik, melyek együtt véve földalatti folyosóival egy egész Labirintust képeznek, gyakran a folyosók egymás felett haladnak el s egy hosszában képzelve 200 német mérföldre számítják, a benők levő sirok számát pedig 5 millióra; a folyosók nagyon keskenyek 75–90 cm. szélesek, gyakran a sírűregek egy más felett vannak hosszában, családi sirboltok is vannak, mellettük levő kápolnákkal, a falak festéssel és feliratokkal vannak tele, nem hiányzanak a jelképes képíratok és szimbolikus jelzések. A sz. Callixtus katakombák a hasonnevtű pápától veszik nevüket, mert ő volt az első előljárója ezen földalatti helyeknek.

Jól esett lelkünknek gyertyával kezünkben egy francia szerzetes magyarázata mellett ezen kegyeletes helyek leg-
alább egy kis részét bejárni, mert egészen bejárni sok
időt venne igénybe; nekünk erre csak egy óránk volt, a
kezünkbe adott kis gyertyácska már kezdett körmünkre ég-
ni, azért ki kelle sietni. Hiába mondogatják a protesztánsok,
hogy ők az evangélium szerinti keresztények, hasonlóak az
első keresztényekhez, mert, a katakombák a katolikus egy-
ház mellett tesznek elvitázhatlan igazságot. A „Hiszekegynek
minden egyes hitágazata úgy a hogy a kath. egyház tanítja
leolvasható ezen földalatti folyosók falairól. Szent Péter első-
ségének jelképezésével ott találkozunk. A sz. képek tisztele-
te éppen úgy megvolt az első keresztények között, mint most
a kath. egyházban; a folyosók képekkel vannak tele. A boldog-
ságos Szűz Mária tisztelete s az iránta való bizalom ott
bizonyosságot nyer, ugyszintén a szentek tisztelete, kiknek
sírjai felett oltárt emeltek s ott mutatták be a szent mise
áldozatot s különösen az oltári szentség ünneplése oly érte-
lemben mint ma ünnepeztetik a kath. egyházban minden lépten
nyomon szemünk előtt van, ugyszintén a holtakért azimád-
kozás. Szóval ott minden Anyaszentbázunk mellett bizonyít.

Már a pogány rómaiaknál is azon helyek, hol az el-
hunytak hamvai helyeztetek nagy tiszteletben tartattak, a
hely iránti kegyeletet szigorú állami törvények parancsol-
ták. A kereszténynyé lett társadalom az elhunytak iránti
kegyeletnek bőséges tápot nyújtott; a három első század
üldözött keresztényei övéinek sírját templommá tette, a hol-
tak között mutatták be áldozataikat, oda jöttek s ezer ve-
szély között is meghozta Istennek a tisztelet, imádás adóját.
Oriási munkát fejtettek ki, hogy legyen rejtekhelyük, hová
isteni tiszteletre összegyűlhessenek. Az olasz mai napig a
temető helyeket a legnagyobb kegyeletben tartja.

Szabó György.

(Folyt. következik.)

— **Irodalmi jelentés** Bougaud Emil lavalai püspök
„Szent Monika élete“ második magyar kiadásáról. A művet,
melynek második, gondosan átvizsgált kiadására a magyar
olvasó közönség figyelmét felhívom, korunk egyik legelőkelőbb
szelleme alkotta meg.

A legmegragadóbb földi eszmének, az anyaságnak ma-
gasztos voltát, hatalmát, történetét, az anya örömét, bűjt;—
mosolygását, könyeit; — a fiu ragaszkodását, az ifju eltéve-
dését, a férfit visszaterítését az anya szívéhez, Monika es
Agoston nagy alakjaiban: a századunk anyáinak és szülöt-
teiknek szánt példát beszél, festi e könyvben a nagyevű
szerző.

És beszéde igaz, alkotott képe remek, — Franciaország
anyái nem olvasnák különben az eredeti munkát, szinte az
anyaság szent evangéliuma gyanánt, csodás számú kiadásokban.

Az 1890-ben megjelent magyar kiadás közel másfél ezer
példánya, szintén már jó rég elfogyott. És mert, miként egykor
az Istenéhez visszatért szerző — én, a magyarra fordító is,

— hallottam az anyai szív dobbanásait és felkiáltásait, és
vettem a hálás érzés legelevenebb megnyilatkozásait; továbbá
mert a sajtó osztatlan tetszéssel jutalmazta fáradságos munka
árán alkotott fordításomat; és végre, mert igen tiszteletre
méltó helyekről kaptam felhívást a második kiadás eszköz-
lésére. — a gondos figyelemmel újra átvizsgált fordítást ismét
sajtó alá adom.

Az első kiadásban 29 ivet kitett munka rézmetszésű
címképpel (Doby Jenő remek metszése), 1894. május ba-
vában jelenik meg. Előfizetési ára, füzve 1 frt 75 kr, diszes
kötésben 2 frt 50 kr. A bolti ár aránylag magasabb. (Az
első kiadás füzve 2 frt, köve 3 frt volt.)

Nyolcz példányra füzött, tizenkettőre kötött tiszteletpél-
dány jár. A szives megrendelésekről való gyors értesítést
köszönettel fogadja alulírott.

A megrendelésre legalkalmasabb a levelezőlap, az elő-
fizetési pénz beküldésére a postautalvány. Győr, a postabélyeg
kelte. Ruschek Antal, győr-szigeti plebános, a kath. legény-
egylet győregyházmegyei elnöke, a Sz. István-Társulat tudom.
és irod. osztályának tagja.

Napi események köréből

— **Halálozás.** Egy köztisztelőben álló derék férfi
hunyta le szemeit örök álomra, okozva nevének, rokonainak
nagy számú tisztelőinek ószinte, igaz, mély fájdalmat. **Lönhart
Frigyes** kolozsvári m. k. erdőigazgatósági erdőtítkár halt meg
febr. 5-én éjjel 10 órakor váratlanul szívzselhűdésben. Délelőtt
még pontosan megjelent hivatalában végezve a napi teendőket.
Dél felé rosszul érzéssel panaszkodva, haza ment s éjjel meg-
halt. Lönhart Frigyes unokaöccse kegyelmes főpásztor urunk-
nak. Mint az erd. r. k. egyháznak választmányi tagja, gyak-
ran részt vett annak ügyeiben. Lönhart ifju kora óta az er-
délyi államerdészetet szolgálja. Tizenkilencz éve, hogy egy
folytában a kolozsvári erdőigazgatóság kebelében működik.
Kezdetben erdészeti fogalmazója volt az erdőhatóságnak,
majd ellenörködő főerdésze, 1890 óta pedig mint erdőtítkár
szolgál. E minőségében Girsik miniszteri oszt. tanácsos nyu-
galomba vonultával és Abrudbányai Béla erdőigazgató hirte-
len halálával huzamosabb ideig vezette az igazgatóságot. Hi-
vatalában ügybuzgó, pontos, lelkiismeretes férfi volt. A tá-
rsadalmi életben pedig kellemes és előzékeny modorával
mindenki iránt lekötözölő tudott lenni. Hivataltársai, alárendeltjei
figyelmes, igazságos és lelkiismeretes intézkedéseiről nagyra-
becsülték. Temetése szerdán d. u. ment végbe a kolozsvári
erdészeti palotától. A gyászbeszéről a lesújtott család táviratilag
értesítette Lönhart Ferencz erdélyi püspök ur ő nagyméltóságát.
Az elhunyt ravatalára a rokonok és ismerősökön kívül az
elhunyt pályatársai, az erdészeti tisztikar is helyezett egy szép
koszorút. A temetés, mint értesültünk, nagy részvét mellett
folyt le. Haláláról a kolozsvári erdőigazgatóság az alábbi
gyászjelentést adta ki. „A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság
tisztségviselői kara szomorú megilletődéssel tudatja, szeretett és
munkás szaktársának: Lönhart Frigyes, m. kir. erdőtítkár-
nak f. év és hó 5-én este 10 órakor, életének 54-dik évében
szívzselhűdés következtében történt elhunytát. A megboldo-

guit földi maradványai e hó 7-én d. n. 3 óraker fogtak az erdőigazgatósági épületben levő lakásából a közös sírkertbe nyugalomra helyeztetni. Béke hamvaira! — Kolozsvárt, 1894. február 5. Isten adjon az elhunytak örök nyugalomát s vigasztalásainak bőségével áraszsza el mélyen lesújtott kegyelmes főpásztorunkat.

— **Nyilvános köszönet.** Szívünk legédesebb érzelmének és lelkünk legszentebb kéréő imájának adunk nyílt és őszinte kifejezést, midőn a „Kézdivásárhelyi Oltáregylet“ háláját kifejezzük fővédnöke: Lönhart Ferencz erdélyi püspök urunk ő nagyméltósága iránt, ki a folyó évben rendezendő tárlat költségeire áldozatkész lelkének gazdag tárházából 50 (ötven) frtot juttatni kegyeskedett, kérve-kérve a minden jök adományozójának megjutalmazóját az Ur Istent, hogy jóságának mennyei kincstárából ötvenezereszeresen fizesse vissza és ő exciájának közelgő ötven éves áldozári arany jubileumát megérni s gyémánt időkkel át- és túlélni engedni méltóztassék. Kézdi-Vásárhelyt, 1894. február 7-én. Báró Szentkereszty Stephanie olt. egyl. elnök. Bálint László, igazgató. László József titkár.

— **Lehet-e katolikus leányból papné?** Ezt a szép themát fejtegeti Rácz Károly református (?) lelkész (!) a kolozsvári „Ellenzék“ f. é. jan. 31-ik számában. S a megoldás oda lyukad ki: Igen. Bizonyíték: mert Luther Márton is, katolikus nőt, pláne: apácát vett feleségül, Bora Kata személyében. (Azt persze Rácz uram nem tudja, hogy Luther felakasztotta magát, miben legujabban a barabási református pap Varga József is követte, csak egy ajtósarokra lévén szüksége). Második követendő diesőséges példánul felhozza Zwingli Ulrikot, aki már 1522-ben kendőzetlenül és nyíltan bevallotta az asszonyállatok irányában „az ő becstelenséget, és gyalázatos életmódját.“ Kedvese vala egy özvegy asszony, Reinhardt Anna. De Rácz aa, aki hivatalára nézve a cifrára kifaragott, megesztalgályozott, és jobbra-balra könnyen billegő isteni igének új sütetű szolgálja, mellékfoglalkozása szerint pedig a kálvinista megvénült papleányok nagy rémtüetére önkéntes pápista-feleség-hajhászó ügynök, igen-igen, ez a Rácz aa itt egy számaszálban nagyon megbotlott, s palástjával együtt rúttul hanyat a sárba esett. Talán róla énekelé Zwingli valamelyik sógora: „Wer Peeh hat, stolpert im Grase Fällt auf den Rücken, und bricht die Nase.“ Mert Zwingli apja lévén Kálvinnak, nem lehet csudálni ha Rácz aa is dieső „nagyapját“ tiszteli benne. Tehát ez a Zwingli hogyan házasodott és mikor? A felelet világos: 1526-ban április 2-án. Ne tessék itten a bolondok hónapjára ezélézést keresni; sőt ellenkezőleg: szent idő vala az, éppen husvét másod napja! És ugyanazon esztendőben, már július 31-ik napján, alig négy hónap mulva, a golya egy szép leánykát hozott neki csőrében — ajándékba! A következtetés világos . . . az ilyen gyorsított apai örömeket ajánlja Rácz aa, az ev. ref. nemes és szent ekklezsia hazafentartó, és tisztesség szerető papjainak figyelembe?!! Harmadik példa Kálvin János „a magyarországi kálvinisták szellemi napja“ (be jó, hogy van egy orthodox, a ki a sodomikust, az emiatt tüzes liliummal hátán megbélyegezett mestert, ki inexpressibilis nyavalyába hala bele, így tiszteli;) a „szinte“ nagyhírű Melius Péter, szintén katolikus nőket vettek el

feleségül. Es Göcse Máté m.-vásárhelyi ref. pap 1576-ban, 75 forinton megvévén az apácák vásárhelyi kórházát „az apácza fejedelem asszonyt feleségül választotta“ s körrendeletet bocsátott ki, . . . minden nőtlen papjának meghagyta, felelősség terhe alatt, hogy tüstént M.-Vásárhelyre jöjjenek és a czelláikból . . . kiszorult apácák közül, válasszanak magoknak feleséget“ „s a ref. papok ugy elkapkodták az apáczákat . . . hogy még hirmondónak se maradt egy se.“ s.b. stb. Tovább hányván a „bukfenczeket“ Rácz uram, kisüti, hogy a katolikus leányokból olyan jó kálvinista papnék „lesznek“, a kinnél külön még az ároni családokból se válhatnak.“

Jobb volna, ha ez a „derék ifju tehetség“ megfejtené, hogy miért nem volt szabad régen katolikus embernek Debreczenben, csak egy ójszakán át is, megbálni, még a fogadóban sem? Továbbá miért volt a gappi zsinatbau kálvinista dogmának kijelentve, hogy a római pápa „Autikrisztus“? Miért volt háromszáz éven át minden pápista „bálványimádó“? stb.

Azért kedves Rácz aa! tartsa meg csak a koldus tarisnyát, a katolikus leányok nem kérnek belőle, és az „ároni családok“ megrémült aspiransai között nem akarnak valami féltékenységet okozni; kövesse hát Rácz uram Arany János mondását:

„Földi ember kevéssel beéri,
Vágyait ha kevesebbre mérí.“

Apaga Satana! scandalum es mihi

— **Az erdélyi r. k. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** Minorita zárda Nagyenyeden, elf. 1893-ra 4 frt. Szekeres János, rtg. 1893-ra 2 frt. 1894-re 2 frt. Kolombán Agoston, rtg. 1893-ra 2 frt. Benkő Pál, ptg. 1893-ra 5 frt. Bálint László (Mohács) elf. 1894-re 1 frt. Simon Sándor, rtg. 1895-re 2 frt. Bálint Gyula, elf. 1894-re 2 frt. Szöcs János (Vágás) elf. 1893-ra 2 frt. Erődsi Dávid, rtg. 1894-re 2 frt. Kedves Tamás, elf. 1894-re 2 frt. Müller János, rtg. 1894-re 2 frt. Bálint Ignác, elf. 1893-ra 2 frt. Veress Sándor, rtg. 1894-re 2 frt. Kacza István, rtg. 1894-re 2 frt. Lázár Antal, elf. 1893-ra 2 frt. Straubert Ödön, rtg. 1894-re 2 frt. Buslig József, elf. 1894-re 2 frt. András Sándor, elf. 1894-re 2 frt. Riskó László, elf. 1894-re 2 frt. Orbán Ferencz, elf. 1894-re 2 frt. Tapody Tamás, rtg. 1893-ra 2 frt. Görög Joachim, rtg. 1894-re 2 frt. Balló János, elf. 1894-re 2 frt. Bodó Alajos, ptg. 1894-re 2 frt. 50 kr. Szentferenczrendi zárda Szamosujvár 1894-re 4 frt. Dr. Barts Ferencz, ptg. 1894-re 6 frt. Heinrich Ignác, ptg. 1894-re 5 frt. Veress Antal, ptg. 1894-re 5 frt. Simon Jenő, ptg. 1893-ra 5 frt. Both Ferencz, ptg. 1894-re 5 frt. Mártonfy Sándor, elf. 1890-re 4 frt. 1891-re 4 frt. Barabás József, elf. 1892-re 4 frt. 1893-ra 1 frt. András János, ptg. 1894-re 5 frt. Vinkler József, ptg. 1894-re 5 frt. Winterhalter Antal, ptg. 1894-re 5 frt. Bálint Endre, ptg. 1893-ra 5 frt. Kalapács Imre, 1893-ra 5 frt. Both Demeter, ptg. 1893-ra 2 frt. 50 kr. 1894-re 2 frt. 50 kr. Jankó Antal, elf. 1893-ra 4 frt. Texe János, elf. 1893-ra 4 frt. Gál Miklós, elf. 1893-ra 4 frt. Bajna Ferencz elf. 1893-ra 4 frt. Puskás Tamás, elf. 1893-ra 4 frt. Papp Kajetán, elf. 1893-ra 4 frt. Konecz Ignác, elf. 1893-ra 4 frt. Oszvath Mózes, rtg. 1893-ra 2 frt. Deézsaknai r. k. egyház községe, elf. 1893-ra 2 frt. (Folyt. köv.)

— **Helyreigazítás.** Lapunk f. é. 4-ik számában a kath. nagygyűlésen jelen voltak felsorolása közben az a hiba történt, hogy Ince Ignác kántortanítónak iródott, holott földbirtokos s hogy Tótor István cs.-csatószegei kántortanító és Zakariás János gy.-remeteli birtokos, kik a nagygyűlésen szintén jelen voltak, kimaradtak.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL ÁGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.